

főgimnázium «Szász Károly-önképzőkör»-e 1903 február 22-én rendes gyűlést tartott. 1. Darányi Mihály VIII. o. t. szavalt «A czelli búcsú» cz. költeményt. Bírálta Somody Gergely. Dicséretesen fogadta el a kör. 2. Endrődi Sándor költészetét ismertette Schick Károly köri alelnök, VIII. o. t. 3. Weimann Péter VII. o. t. szavalt «Anyám háza» cz. költeményt. Bírálta Müller Gyula VII. o. t. 4. Király István szavalt «Bánffy Dénes esőjka» cz. költeményt. — *A budapesti Barsay-utcai áll. főgimnázium* önképzőköre február hó 22-én tartotta meg vig-szavalatversenyét, melyen az első díjat Biedl István VII. o. t. és Lehel István VIII. o. t., a második díjat Galamb Sándor és Balogh Béla VIII. o. tanulók nyerték meg. Dicséretet kapott Bachmann S. VI. o. t.

FEJTÖRŐ.

Földrajzi kérdés:

Melyik az a hegy a Gerecse-hegycsoportban, a mely Héreg és Tardos községek közt van? Milyen magas? Melyik megyében van?

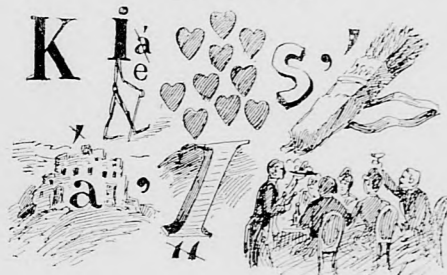
Számtani kérdés:

Egy bányában az ott levő víznek eltávolítására két gőzgépet alkalmaznak; az egyik minden öt perc alatt 11 hektoliter vizet 155 méternyi mélységből, a másik minden 10 perc alatt 31 hl. vizet 88 m.-nyi mélységből emel föl. A két gőzgépet 54 ló helyettesíthetné. Hány lovat helyettesít a gőzgép mindegyike?

Vegyteni kérdés:

$C_6H_{11}NO_2$. Minek a képlete ez? A májban, lépben és régi sajtokban található, de mesterséges úton is elő lehet állítani. Finom, selyemfényű tükken kristályosodik, 150 sűrűségű vízben oldódik, éterben oldhatatlan. (János László.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 márczius 8.

20. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Történelmi kérdés: Xantippos. — **Földrajzi kérdés:** A folyó neve Tirsó. — **Algebrai kérdés:** A szám: 90. — **Képrejtvény:** A molnár azt hiszi, hogy a búza csak az ő malma kedvéért terem.

Helyesen fejtették meg: Mayercsák Gyula, Csurgay István, Ruber József, Bakos Gábor, Lövy Andor, ifj. Fleischl Sándor, Vass István, Gáti Aladár, Ordódy László, ifj. Kájerleber János, Sziklay László, Bissingen Sándor gr., Lornides Donát, Pinkóczy László, Székács György, Grossmann Sándor, H. Nagy Jenő, Kerner György, Szinyei-Merse Zsigmond, Krausz Marcz, Vidor Dezső, Holesch Gyula, Mauer Endre, Szemző István, Fodor Miklós, Benkő Károly, Oesterreicher Sándor, Durkó Ferencz, Borsay Elek, Róth Imre, Bezerédj Tóni, ifj. Zsigmondy Jenő, Jurenák Géza, ifj. Deák Sándor, Zettl Ágoston, Fritz Imre, Molnár Imre, Böhm

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDAJA.

Béla, Ranschburg Béla, Karczag Jenő, ifj. Mezey Lajos, Popper József, br. Villani Lajos, *Györgyei Adolf*, ifj. Mikula Alajos, Borovicsény Aladár, Deutsch Sándor, Valentin József és Endre, Draskóczy Pál, Friedmann Bernát, Földváry Imre, Alszegey Zsolt, Keresztély Ernő, Láng Ferencz, Wettin Jenő, czekei Katona József, Dobránszky Ede, Bloch Ernő, Radó István, Breuer Ernő, gr. Toldalagi Mihály, Patz Ferencz, Lipták Lajos, Csillag László, Faragó Andor, Licht Zoltán, Deutsch Emil, Schleicher Ferencz, Fehér Antal, Székely Endre, Hoensch Gusztáv, Dávid Kálmán, Szűsz Géza, Fizély Imre, gr. Esterházy Laczi, Haszenfratz Andor, Eisler Dezső, Rozgonyi Ottó, Mattyasovszky Lajos, Paál Antal, Nyers László, Fülep József, Hruska Aladár, Unger József, Wirth Gyula, Rácz Károly, Grosz József.

A kifizőtt könyvjutalmat (Laurie A.: Diákélet Angolországban) *Györgyei Adolf* tápió-györgyei előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

K. J. (Beregszász). Egyike a legmesterkétebb spanyol versformáknak. A XVIII. században kedvelték a spanyol, olasz és francia költők. Az egész iambusi sorokban írt (14—16 sor) versszakon egy rim vonult végig. A magyar költők nem művelték, a minnek természetese oka az, hogy a magyarban a rimek törvénye szigorúbb, mint a többi európai népek költészetében. Részletesebb tanulmány erre az egy versformára vonatkozólag nincsen. Olasz versforma, melyben ötös és ötödféles iambusi sorok váltakoznak hat sorban keresztirretekkel, a 7—8. sor hatodfeles párrimmel. Az olasz elbeszélő költők kedvelt formája. Újabb költőink az *órák*-ban használják. Még ma is számottevő Szigligetinek «A dráma és válfajai» cz. könyve. A *tragikum*-ról írt Beöthy Zsolt, Rákosi Jenő; egyes költői műfajokról Névy László. A Stampfel-féle «Tudományos Zsebkönyvtár»-ban Rakodczay Páltól is megjelent egy «Dramaturgia» — ennek is jó hasznát veheti. — **H. B.** (Budapest). Az egész fogadás csak mese. Nálunk könnyen hisznek az emberek, s ha egy megkezd valami bolondságot, a többi vakon megy utána. Azok a kis gyermekek okosabban tennék, ha tanulnának vagy sétálnának, hogysem a villamos megállóhelyeknél órák hosszát ácsorogjanak. Az iskolákban egyébiránt a jegygyűjtést meg fogják tiltani. — **H. S.** (Turócz-Szt.-Márton). Csak ódon könyvkereskedésekben kaphatja meg, ott is drágán. Az eredeti kiadások mind elfogytak s új kiadást még nem rendeztek belőlük. Remélhetőleg az Akadémia ki fogja újból adni fontosabb műveit. — **N. B.** (Budapest). A kis beszéd annak a czélnek, melyre készült, megfelel, de arra, hogy lapunkban közöljük, még nem való. — **Plus.** («Egy száműzött gondolatai») Forratlan, fiatalos hevülés; gyöngye formázék, egyenetlen sorok és zavaros elmélkedés. Nem való közlésre. — **P. L.** (Szatmár). Megkaphatja, ára 2 K. 40 fill. Küldje be ezt az összeget s a kiadóhivatal postára teszi az első évfolyam számait. — **K. L.** (Márosvárhely). A kéziratot megkaptuk, elolvassuk s megmondjuk róla a véleményünket. — **B. K.** Egy-kettő bevált. — **P. J.** (Zilah). 1. Egy rejtvény megfejtése is elegendő. 2. A megfejtést a szerkesztőségnek kell beküldeni. — **R. A. 1.** Cízmezze levelét Budapestre, úgyszint megkapják. 2. Előfizetési árát nem tudjuk. — **B. Z.** (Szeged). 1. Néhány hónap múlva megjelenik 2. Ugyanaz. 3. Nem tartjuk helyesnek. 4. Nyelvtudományi kérdésére azt a megjegyzést tesszük, hogy már a XVII. században is találunk irodalmi adatokat, melyek a finn-ugor nyelvrokonságról beszélnek. 5. A müncheni és bécsi codex (XV. század) is használta már az egyszerűsített írásjeleket, pl. c=cz, t=ty, g=gy stb. 6. Rejtvényei nem közölhetők. — **N. O.** Közölhetetlen. — **B. A.** (Felső-Lövő). Rupp Kornél: Ezer magyar írásbeli feladat. Ára 4 korona. Kapható lapunk kiadóhivatalában. — **B. S.** (Budapest). Legyen türelemmel, arra is rákerül a sor. — **P. R.** (Rozsnyó). Legjobb, ha az intéző körökhöz fordúl.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre --- 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre --- 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre --- 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

A KEGYELEMKENYÉR. 23

Regény az ifjúság számára. Irta Gaal Mózes.

XXII.

Inasévek — szép remények.

Szalánczy Ádám meg volt a sorsával elégedve. Mind ritkábban jutottak eszébe azok az évek, mikor mindene megvolt, a mit szeme-szája kívánt. Csak Félix bácsi emléke kísértette gyakrabban.

Ő volt Károlyon kívül az egyetlen ember, a ki szerette őt, szerette azzal a gyöngye szeretettel, a mely inkább árt az embernek, mint használ.

Sokszor eltűnődött magában, hogy a sors végzése reá nézve nem volt kedvezőtlen. Ha Félix báró nem hal meg hirtelen, ha ő felnő a nagy igényekkel: mi várt volna reá? Megint csak az a kenyér, melyet más ad irgalomból s mely az embert megalázza önmaga előtt.

Bizonyára jobb így, talán a legjobb.

Ha az embernek reggeltől estig dolga van, nem ér reá, hogy különböző kívánságai támadjanak. A kik mindig jóllaknak, azoknak gyakran több okuk van az elégedetlenségre, mint a jól nem lakóknak. Szalánczy Ádám erősen dolgozott a francia regény fordításán. Bizonyos büszkeség szállotta meg, mikor a címét leírta a papírosra s alájegyezte: «Fordította Szalánczy Ádám.» Aztán egyet gondolt s kitörülte. Álnevet írt helyette, elbizakodottságnak tartotta, hogy a nevét odairja.

Munka közben sokszor elvesztette a bizalmát. Egyes részek fordításával nem volt megelégedve. Felolvasta Károlynak, kérte, hogy bírálja meg szigorúan, a legszigorúbban.

Károly mosolygott Ádámnak az aggaskodásán:

— Jól van az, Ádám! A kik ezt a regényt olvasni fogják, nem néznek a stílusra, azoknak csak a történet kell.

— Hát a kiadó? Hátha visszadobja? Nagyon bántana —

— Attól se félj! Biztosítalak, hogy rendkívül meg lesz elégedve.

Károly igazat mondott. A francia regény, melyet Ádámnak le kellett fordítania, az eredetiben sem tartozott a remekművek közé. Az úgynevezett nagyközönség nem szokott gondolkodva olvasni, inkább csak emésztés kedvéért, vagy divatból és unaloműzésből.

Másfél hónap alatt elkészült a fordítás.

Ádám újra elolvasta, egyes részeket javíttatott, egyes lapokat újra letisztított s elvitte a kiadóhoz.

A kiadó-szerkesztő nagy szakértelemmel átlapozgatta, mérlegelte, hogy mekkora kötet lesz belőle, minő árt fog szabni s adott érette *ötven forintot*.

Kicsiny pénz volt ez ennyi munkáért, de Ádám mégis nagy örömmel rakta zsebre.

— Hanem tessék csak a nevét ráírni a címre, Szalánczy úr! Ezt föltétlenül megkívánom. Meglehet, hogy ez a név ma új a literatúrában. Petőfi is új volt, Aranyé is, a többi is először. Majd ismertté válik... Nézze csak, barátom, volnának itt holmi színes képek, gyermekeknek való. Vigye haza, gondolkozzék rajtok, egy-egy versiket — tud-e verselni, mi?

— Talán értek hozzá! — felelé Ádám dobogó szívvel.

— Fődolog, hogy jó magyaros versek legyenek, pattogó rimek, tudja: Barika—Bandika, Sóska—Jóska; aztán pillangó, fecske, zümmögő méh, szivárvány és sok virág! Hiszen tudja

maga, hogy mi kell a jó kis gyermekeknek. Egy versike tíz krajczár, azaz hogy legyen tizenöt.

Ez volt a második irodalmi megrendelés.

Szalánczy Ádám mig hazaért a Futó-utczába, egy csomó tarka-barka gyermekverset gondolt ki. Tömérdek virág, méh, Bandika, Barika, Sóska és Jóska volt a versikékben. Ha elgondolta, hogy mindenikért tizenöt krajczárt kap: valóban fényes tiszteletdíjnak kellett azt tekintenie.

Csak akkor vette észre, hogy valójában sületlenségek, a mikor az első hármát leírta.

Egyszerűen félretette s érlelte a dolgot. Károly tökéletesen igazat adott neki.

— Majd eltalálok te az igazi hangot — mondá egy este, mikor Ádám panaszkodott, hogy bolond fejjel elfogadta a megbízást s most látja, hogy nem tud annak megfelelni — eltalálok te azt, mert *szíved* van. A kinek szíve van, az tud a gyermekeknek írni, a kinek nincs, az dobja el a tollat.

Ádám a házban levő kis gyermekekkel kezdett foglalkozni. Maszatos kis jószágok voltak, nagyon pajkosak, elevenek; szerették a cukrot, de még jobban szerettek verekedni.

A bácsi adott nekik cukrot, elnézte, a mint játszottak és verekedtek, — megfigyelte őket.

Minél többször figyelte meg, annál érdekesebb volt ez az apró népség. Vette észre, hogy egyformán piszkosak ugyan, de mindeniknek más a természete.

Mesélt is nekik. Egyik figyelmesen hallgatta, másik folyton a cukrot juttatta eszébe, a harmadik elaludt a lépesőn. Ádám versikéi pedig megszapordtak. A kis közönség örömmel hallgatta, nagyokat nevetett, néha el is komolyodtak, ha a versike szomorú volt.

Nem a rímek pattogása, hanem a szív melege adott ezeknek a versikéknek életet. Mikor Ádám írta, akkor az ő kis népére gondolt. Még a nevüket, a jellemvonásaikat is ügyesen beleszötte.

— Ezek már gyermekversek — mondá Károly, mikor Ádám az egész csomót felolvasta.

A vasárnapi ebédekre Ádámnak el kellett mennie. Volt valami titkos hatalom, hogy oda csalogatta őt. Mióta Emmácskának azt a számtani feladványt megmutatta, gyakortébb jelent meg álmában a gyermek-leányka. Egyszer úgy látta, hogy a fején rózsakoszorú van és repül egy csodálatos színű felhőbe kapaszkodva s mind reá néz s kéri, hogy szabadítsa meg őt, mert el akarják vinni messze-messze... Máskor

egész fekete ruhában volt s a templomban énekelt, de olyan szomorúan, hogy az emberek mind sirtak.

Ádám mosolygott ezeken a bohó álmokon, de a mikor vasárnap az előszobában meglátta Emmácskát, megint csak eszébe ötlöttek az álmok s olyan kedves, olyan jó volt a gyermek-leányhoz.

Ebéd után Olga, az idősebb leány zongorázott s Ádám a mama kérésére énekelt. Szép hangja volt, tengersok érzelem a hangjában.

A kis Emma az ablakfülkébe húzódott, sápadt arczzal hallgatta és — ott csillogott szemében a köny.

A többiek, a kik hallgatták, mind tapsoltak, de ő nem tudott tapsolni.

És ezt nem vette észre senki — csak Ádám.

Neki észre kellett vennie, ha Emma véletlenül reá emelte a szemét. Ezekből a szemekből kiolvasta Ádám, hogy a leányka őt valami külön lénynek tartja. És mert ezt észrevette, kezdett egyik-másik vasárnap elmaradni. Kimentette magát azzal, hogy sok a tanulni vagy írni valója.

A papa is, a mama is nagyon sajnálták, hogy nem jön el; fölötté károsnak tartották, hogy olyan sokat dolgozik, mert végre az egészségre is kell vigyázni. Emmácska ilyenkor egész ebéd alatt szótalan volt. Délután behúzódtott a szobájába s ő is tanult, írt. Még sétálni sem tudták eleselni.

Ilyenkor a bohó gyermek elképzelte, hogy Szalánczy Ádám az asztal mellett ül, jobbra-balra nyitott könyvek vannak előtte s ő híres munkát ír. Ha az egyszer megjelenik, mindenki a Szalánczy Ádám nevet fogja emlegetni. Dícsőségében megfedekeznek róluk, ismét a nagy urak között fog élni, mert a Szalánczy család nagy és előkelő.

Erre aztán mosolygott is, sirt is; mosolygott, hogy Ádámól híres ember lesz, de fájt, ha arra gondolt, hogy róluk meg fog feledkezni.

Aztán eljött Emmának a születése napja. Ilyenkor sok vendéget hívott meg a mama, a ki Emmát kiváltképpen szerette; nagy ebéd volt, még pezsgő is került az asztalra.

— Hivd meg Szalánczyt is — mondta az apa.

— Természetesen! Remélem, most eljön, ha ugyan sok dolga nincsen.

Emmácska erre az alkalomra kapta az első félhosszú ruhát. A ki tizenötödik évébe lép, azt megilleti a hosszabb ruha.

A vendégek jöttek s mind virágot hoztak. Egy-

egy kedves szavuk volt Emmácskához, a ki nyughatatlanul várta Ádámot. Az arcza lángolt, a szíve mindjárt erősebben kezdett dobogni, ha az előszoba esengője megszólalt.

Ádám férfias, karesú alakja feltűnt az előszobában. Emmácska elébe szaladt, éppen mintha kurtaszoknyás leányka volna:

— Szalánczy úr! — tovább nem tudta mondani.

Ádám csodálkozva nézett — a nagy leányra. Valóban ebben a pillanatban úgy tűnt fel neki, mintha nem a kis Emmácska volna.

— Emma kisasszony!

— Vártuk mindnyájan — folytatá megzavarodva Emma.

— Ezt a kis ibolyacsokrot fogadja szívesen tőlem a mai napon. Az ibolya az én legkedvesebb virágom; szerény és igénytelen. A leány is akkor legszebb, ha szépségéről és kedvességéről ő tud a legkedvesebbet.

Emma átvette a kis csokrot.

— Köszönöm, nagyon köszönöm!

— És ezt a hamvasszürke könyvet is hoztam az én kis barátnőmnek. Írja bele a mai naptól kezdve életének legkedvesebb eseményeit. Kivánom, hogy minél előbb egy másik könyvre legyen szüksége.

Erre aztán Emmából, a hosszszüruhás leánykából hirtelen kis leányka lett, mert elkezdett sírni — de örömben.

— Emmácska! No, ne sirjon! — kérlette enyelegve Ádám, — még azt hiszik, hogy valamivel megbántottam.

— Maga nem tud megbántani senkit... maga a... a legjobb ember a világon!

Es ezt a néhány szót a szíve kellős közepéből szakította ki a leányka.

Ebéd alatt kimondhatatlanul vig volt. Az ibolyacsokrot feltűzte, de hirtelen egyet gondolt, levette és beszaladt vele a szo-

bájába! Az urak tósztokat mondtak, a mama mindenáron hallani akarta Szalánczy Ádámot.

Ádám fölállott. Arcza megtelt hévvel, lelkeséggel, szeme ragyogott és nem magas szárnyalású költői beszédet, hanem igazi verset mondott: a *művelt magyar nőnek gyönyörű hivatásáról*. Úgy hallgatták, mintha templomban s nem a gazdagon terített asztal mellett lettek

+ JÓZSEF FŐHERCEG.

volna. Végül pedig kívánta, hogy abból a kis leányból, kit most annyi szeretet vesz körül, olyan magyar nő váljék, minőnek ő az imént a képét igyekezett megfesteni.

Erre természetesen az apa és anya örömben sirtak. Megölelték a szónokot s az asztaltársaság minden tagja meg volt arról győződve, hogy Szalánczy úrból olyan országgyűlési képviselő lesz, a ki millióknak a szívét fogja lázba ejteni.

Mikor pedig ez volt Ádámról az általános vélemény, akkor éppen egy «Egyiptomi álmoskönyv»-nek az újraírását kapta harmadik megbízásul — *hét* forint tiszteletdíj járt érte . . .

És Ádám lelke mégis ringatózott a jövőnek szép reményekkel bevetett himes ágyán. Az inasévek nagy gazdagságát csak akkor értjük meg, mikor mesterekké váltunk.

A ki a pennának ekéjével kezdi napszámos munkáját, korán kap fel a szárnyas pegázus hátára, hogy megostromolja az eget. A penna tovább is hűséges eke marad, a léleknek megnőnek büszke szárnyai — s a penna vékony, fekete barázdáiba rejti gyöngyszemét, eszméknek, érzelmeknek virágmagvait az álmodó lélek . . .

Inasévek — szép remények! Eszébe juttok annak is, a ki ezt a történetet írta, be szépek voltak s milyen hamar elmulátok! (Folyt. köv.)

JÓZSEF FŐHERCZEG.

Képeinkhez.

A legmagyarabb főherczeg e héten ünnepelte születése hetvenedik évfordulóját. Márczius 2-án töltötte be e magas életkort az uralkodó család e derék tagja. Élete összeforrt a nemzetével, élete javát közöttünk töltötte el s mindig velünk érzett. Magyar földön (Pozsonyban) született 1833 márczius 2-án. Gyermekkora javarésze Budán és Alesuthon folyt le, magyar környezetben, magyar játszótársak közt. 17 éves korában belépett a hadseregbe s itt évekig tiszta magyar jász-kunok közt szolgált. Állomási helye Félegyháza és Kecskemét volt. 1854-ben alezredes, 1860-ban vezérőrnagy lett.

A katonai világ 1893-ban, a honvédség fennállásának 25-ik évfordulóján nagy ünnepléssel ismerte el József főherczeg érdemeit. Hasonló ünneplésben volt része 1898-ban is, mikor tényleges katonai szolgálatának 50-ik s honvéd főparancsnokságának 30-ik évét töltötte be. Azóta is, hajlott kora daczára, példás odaadással végzi József főherczeg parancsnoki tisztét.

Születésnapja alkalmából bemutatjuk olvasóinknak a főherczeg mostani és gyermekkori arcképét, továbbá alesúthi kastélyának a képét.

TAVASZ KÉSTEKOR.

Kies napot hiába várva
Kedves vidékem egyre árva
Csak álmodozza a tavaszt!
Alig tűnik a téli emlék,
A napfény oly halvány, hideg még:
Lombot, virágot nem fakaszt.

Máskor már ilyenkor megáldott
Virulatos, dús fényben állott
E szép táj itt köröskörül;
Madar dalolt szép lombos ágon,
Kis méhe döngött a virágon,
Ember, állat, vidúlt s örült.

Most a természet titka zárja,
Bár nyílását mindenki várja,
Kincsét soká nem tárja fel . . .
Míg így merengenek leverten,
Hű fecském a szellős ereszből
A régi jó tanyára lel.

Onnét, a hol örök tavasz van,
Felhő s vihar közt szállva gyorsan
Megtért s im vissza nem riad;
Csicserg vidáman nyhe fészken,
Nem csügged el, bizton remélvén . . .
Sötét az éj, de megvirrad!

Apostol Bertalan.

Istenítéletek a XIII-ik században.

Írta K. Nagy Sándor.

Komoly, de érdekes dolgokat mondok el abból a világból, a mikor csupán az Isten csodatételére bízták az igazság kiderítését, azt híven vagy állítván, hogy a Mindenható a papok könyörgésére és áldására különös csodát tesz s az ártatlanság és igazság ez által jut diadalra. És ez így ment egészen 1279-ig, a mikor IV. László király a Budán tartott zsinaton az egyházi férfiakat halálos ítélet kimondásától és az ítélet számára szolgáló tüzes vas és forró víz szentelésétől eltiltá.

Mert most már nem szükséges valakinek a jogot elvégeznie, hogy résztvegyen a legnagyobb büncselekmények felett való ítélkezésben, sőt nem szükséges ehhez a középiskola végigjárása sem: elég, ha életének 26-ik évét betöltötte, irni, olvasni tud, becsületes ember s évenként legalább 20 korona adót fizet. Az ilyen ember már esküdt lehet.

A TŰZPRÓBA. — Feszty Árpád falfestménye a budapesti Markó-utcai igazságügyi palota termében.

1900. évi január elsején lépett életbe nálunk az úgynevezett *esküdtszéki intézmény*, a mely szerint a legnagyobb bűnök felett (a milyenek: a felségsértés, hűtlenség a haza iránt, lázadás, gyilkosság, szándékos emberölés, gyermek elhagyás, halált okozó súlyos testi sértés, rablás, gyújtogatás, vízáradás okozás) most már a polgárok közül kiválogatott esküdtek és a kir. törvényszék esküdt-bírósága együtt ítélnek.

Ez pedig így megy: Minden nagy bűnügyben kisorsolnak 12 esküdtet és 2 pótesküdtet a polgárok közül. Ezeknek és az esküdtbíróságnak (mely áll egy elnök, két bíró és egy jegyzőből) jelenlétében történik meg a tárgyalás, t. i. kihallgatják a vádlottat, sértettet és a tanúkat, azután

a kir. ügyész elmondja a vádat, a védő pedig a védelmet. Ennek megtörténte után a 12 rendes esküdt egymás közt tanácskozik és szavaz a felett, hogy bűnös-e a vádlott, vagy ártatlan? Ha abban állapodnak meg, hogy ártatlan, akkor az esküdtbíróság azonnal felmenti a vádlottat a vád alól; hapedig az esküdtek a vádlottat bűnösnek találják, akkor a bíróság kiszabja a büntetést a vádlottra.

Bizony másként ment ez hajdan!

A budapesti kir. törvényszék Markó-utcai palotájának esküdtszéki termében van hat pompás kép, melyeket Feszty Árpád híres festőművésztünk festett 1890-ben. Gyönyörű és kifejező képek.

Ezek közül három vonatkozik az *«Istenítéletek»*-re.

Borzalmas tartalmúak, de élénk színekkel jellemzik a XIII-ik század felfogását.

Egymásután bemutatom ezt a három képet: a tűzpróbát, boszorkányégetést és perdöntő párviadalt. De közben megemlítem a vízpróbát is, mert ez is az Isteniteletek közé tartozott.

I. A tűzpróba.

Szent László király idejében nagy divatban volt a tűzpróba, a mint ezt több törvénye bizonyítja.

«A kit az egész falu tolvajnak kiáltana — mondja a törvény — tüzes vassal ítéltessek és bűnösnek találván, minden vagyonától megfosztassék s vagyonának háromnegyede a királyra, egynegyede a falubeliekre szálljon. Ha pedig ártatlannak találtnék, a falu csupán egy penzát legyen köteles a papnak fizetni.»

«Ha kinek valamije elvesz, maga mellé alkalmas tanúkat vévén, menjen azt, akárhol neki tetszik, keresni és ha kik őt ebben akadályoznak: tüzesvas ítélet alá vettessenek.»

«A tolvajok kiirtására városonkint királyi követ küldessék, kik az öröknek egybegyűjtött tizedesei és századosai által a tolvajságról gyanúsokat magának bejelentesse. Ha a beadottak tagadnak a gonosztettet: minden tízért egy tüzes vasat vinni tartozzék, ki ha sértetlen maradna, a többi kilencz is ment legyen, ha pedig magát megégetné: kiki magáért tüzes vasat vinni köteles legyen.»

«Az egyházhoz futó tolvajok, ha magukat ártatlannak állítanak: vaspróba alá vettessenek.»

«Valahányszor vassal vagy vízzel ítélet tétetnék, mindenkor három meghitelt alkalmas tanú legyen jelen, kik az ártatlannak ártatlanságáról, vagy a vétkesnek véttségéről bizonytságot tegyenek.»

Nagyjában véve ezekből az okokból vettetett valaki tűzpróbára.

Hogyan történt az eljárás? Hiteles régi történeti kútfők nyomán elmondom.

A tűzpróba eszközésére határnapot tüztek ki a püspöki székesegyházban; a határnap előtt három napig böjtöltek és imádkoztak. Elérkezvén a kitűzött határidő, a püspök — papjaival — teljes egyházi diszben megjelent a templomban, a hol volt már akkor a vádlott is; a püspök énekelve az oltárhoz ment, ott volt a megtüzesített vas, azt fogóval megfogta, a tűzhelyhez vitte, imádkozott a vas megszenteléseért, a vasat szentelt vízzel behintette, azután beszentelte a tűzhelyet s az e közben a veres ruhás hóhér által

felgyújtott tüzet s a vasat a tűzbe tette; míg ez megtüzesedett, a püspök a főoltárnál misézett s a tűzpróbára bocsátandó embert áldozatvételre hívta fel, előbb azonban megeskette, hogy nem használt semmi bűbajos kenőcsöt vagy babonáságot, mely a tűz erejét elvegye s hogy ártatlan s nem bizik sem babonában, sem valami fű erejében.

Mise után a feszülettel és szentelt vízzel a tűzpróba helyére ment, mely rendszeren a templomnak egy külön részében vagy előcsarnokában volt fölállítva, közben bűnbánó zsolozsmákat énekelt s imádkozott. Oda érve, a tüzes vasat szentelt vízzel behintette s ekkor még egyszer megkérdezte a vádlottat: ártatlan-e? Ha azt mondá, hogy ártatlan, nyomban következett a tüzesvaspróba.

Ez kétféle volt: vagy tüzes vasdarabokon kellett végig menni mezitláb, vagy kézben kellett vinni tüzes vasat.

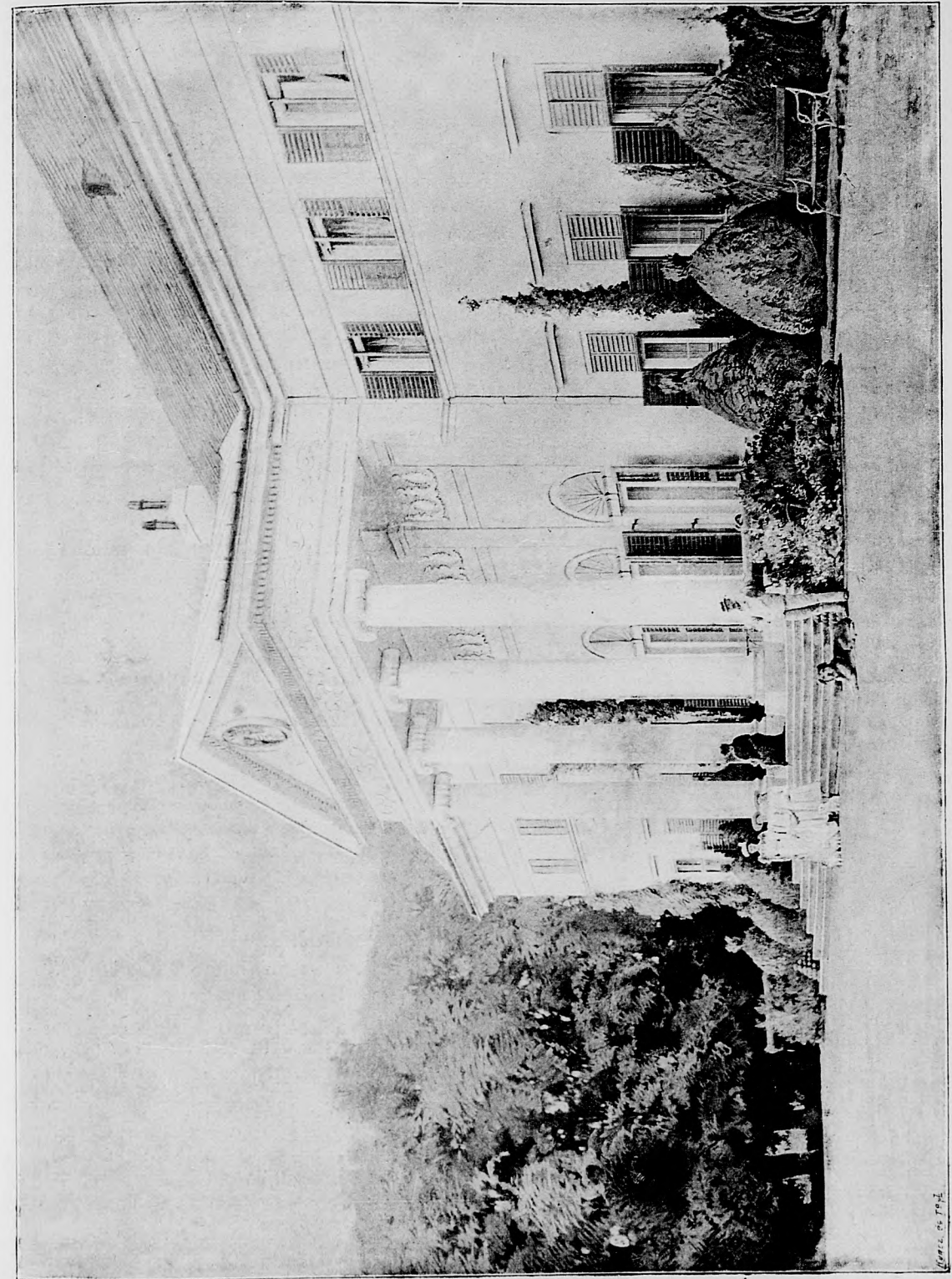
Előbbi esetben a vasaló vasához hasonló alakú és nagyságú kilencz darab tüzes vasat rakott le sorba a hóhér, lépésnyi távolságra egymástól s az elítéltnak mezitláb egyik vasról a másikra lépve végig kellett azokon menni. Ha pedig tüzes vasnak kézben vitelére ítéltetett, akkor egy singnyi hosszú, vastag vaspálcát tüzesített meg a hóhér, azt adta az elítélt meztelen kezébe, az elítéltnak ezt meg kellett fogni és kilencz lábnyi távolságra vinni.

Midőn ez megtörtént, az elítéltnak a kezét vagy lábát (a szerint, a mint kézben vitte a tüzes vasat vagy végig ment a tüzes vasdarabokon) jól begöngyölve bepecsételték és csak harmadnap múlva bontották ki; s ha az nem volt összeégve, akkor az elítélt ártatlannak, ha össze volt égve, bűnösnek nyilvánított.

Nézzétek itt ezt a rettenetes képet, a hol egy fiatal leányt kényszerítenek arra, hogy végig lépkedjen a hóhér által elébe a földre lerakott tüzes vasdarabokon. A püspök ott ül teljes bizancci diszben, a barát a hóhér háta megett s köztük áll a királybíró vaspánczéba öltözötten s kinyújtott karjával indulást parancsol, míg a szerencsétlen leány kétségbeesve emeli fel bal kezét réműlettől kerek nyílt szemei elé, a háttérben pedig a poroszlók alig tudják visszatartani a bámuló csöcseléket.

Jaj, hogy igaz e képnek tartalma!

Ez csak egy kép, de magában a régi nagyváradi püspöki székesegyházban (mely a várban volt) az 1214-ik évtől az 1235-ik évig 389 ilyen tűzpróba történt. Pedig még a többi püspöki székes-

AZ ALCSÚTHI KASTÉLY.

egyházakban, sőt a pozsonyi és nyitrai nagyprépostságokban is szokták ilyen módon deríteni ki az igazságot.

És ennek a rettenetes szokásnak csak III. Endre alatt lett vége.

(Vége következik.)

A NAGYVÁRADI JEZSUITÁK ISKOLADRÁMÁIRÓL.

A magyar színészet melegágya az iskola volt. Hazánkban csak 1790 óta van magyar színészet. Azt megelőzőleg játszottak itt Németországból bejött német színtársulatok, sőt voltak egyes főuraknál zenés és operai előadások is, de a színészet megkedveltetését különösen a jezsuitáknak köszönhetjük, kik hazánkban letelepedve, mindinkább törekedtek oly iskolai előadások rendezésére, melyeknek különösen az volt a céljuk, hogy a tanulókkal még jobban megismertessék a bibliai és a hazai történetet, vagy pedig e színelőadások által, példázatok által oktassák a jóra, a nemesre. Intő esetként feltüntették a rossz cselekedetek következményeit, hogy a tanulók, a közreműködők épp úgy, mint a nézőközönség, okúljon a darab tartalmából.

E nyilvános szereplések által a tanulók elsajátították a szabatos beszédet is, gyakorolták magukat a latin és magyar nyelvben, törekedtek a szép szónoki előadásra és így csakhamar hozzászoktak ahhoz, mint kell értelmesen, tetszetős formában, helyes kiejtéssel valamit előadniok.

Rendesen egy kis színpadot rögtönöztek, a mely azonban csak nagyon egyszerűen volt díszítve. A háttérben sem voltak olyan díszletek, mint mai nap a nagy színházakban, hanem gyakran csak jeleztek valami által, hogy pl. egy erdő képzelendő vagy pedig a kiosztott «programm»-okban említették meg, hol fog lejátszódni egy-egy felvonás. Volt arra is eset, hogy az előjátékban (prolog) mondta el az egyik szereplő, hogy hol és mikor történik a darab eseménye.

Ez előadásokat nemcsak a tanulók és hozzátartozóik látogatták, hanem a város, a megye előkelőségei is.

Így a nagyváradi jezsuitáknak iskolai színelőadásait, melyek egy e célra berendezett «Theatrum» nevű teremben tartattak, gyakran a püspök, kanonokok és Bihar vármegye vezérferfiái is meglátogatták és ilyenkor a jobb tanulók közt ajándékokat osztottak ki, vagy a szegényebbeket segélyben részesítették.

Eleinte évente kétszer rendeztek színelőadásokat, de később, mikor nagyobb lett az érdeklődés, három ízben is. A nagyváradi iskolai színelőadásokon előadott darabok közül negyvennek ismerjük a címét. Ezek között van több oly színdarab is, melynek hőse a hazai történelem érdekes, kiváló alakja, mint pl. Gritti Lajos, Zápolya János nádora; Salamon király; Forgách Ádám, Érsekújvár hős védője; Batthyány Farkas; Imre és Endre királyok; szent István és Zrínyi, a szigetvári hős.

Ezúttal még egy «programm»-ot is be akarunk mutatni, mintegy föltüntetve, hogy mily nagy volt a különbség az akkori színlapok és a maiak között.

Ez a színlap tényleg latin nyelvű, mert a XVIII. században nemcsak ez volt az iskolák nyelve, hanem a közigazgatásban mindent latinul fogalmaztak. Sőt a társalgásban is e nyelvet használták egyes körökben, úgy, hogy még az előkelő hölgyek között is voltak olyanok, kik latinul beszéltek.

A színlap czimlapja magyar fordításban a következő:

Szent László

a váradi püspökség alapítója.

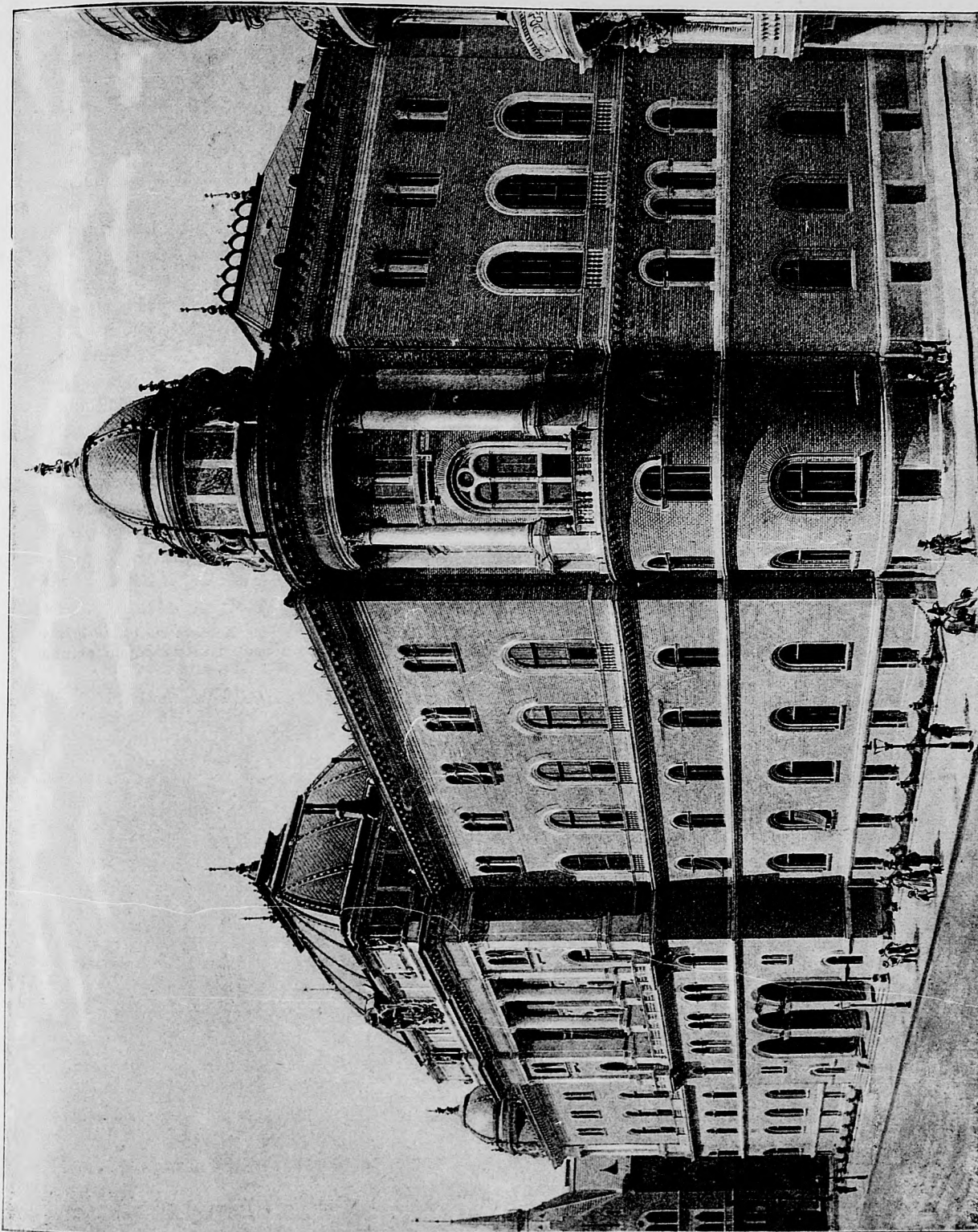
Színre hozta a Jézus-társaságiak vezetése alatt álló kegyes püspöki gimnázium hat osztályának tekintetes, hírneves, nemes, nemzetes ifjúsága Nagyváradon, 1744 június hó 28-án.

Miközben

nagyságos és nemzetes Beöthy Mihálynak több tekintetes, u. m. Abaújvár, Zemplén- és Bihar megye az ítélőtábla bírájának és Bihar megye rendes szolgabírájának bőkezűségéből az irodalmi versenyben győztesek megajándékoztattak.

A színlap után következik «a dolog léte», azaz a darab tartalma Bonfinius, a Mátyás király udvarában élt történetíró feljegyzése nyomán. Ebben el van mondva röviden, hogy szent László király mint győzte le több ízben a kúnokat, sőt mikor Ákos királyuk vezérlete alatt betörték az országba, e vezérüket saját kezével megölte. E háború szerencsés kimenetele következtében, a mennyei szózat hallatára, Boldogasszony tisztelőre a Körös partján szentegyházat építtetett és megalapította a váradi püspökséget.

A darab három «actus»-ból (felvonás) áll és minden felvonás több «kimenetel»-ből (jelenet). Az egyes «kimenetel»-ek tartalma a «programm»-ban jelezve van. Így a darab mindjárt igen hatásos, mozgalmas jelenettel kezdődött, melyben

A BUDAPESTI MARKÓ-UTCZAI IGAZSÁGÜGYI PALOTA.

vallásos gondolkodásának is kifejezést adott a darab hőse: szt. László. Mert ennek tartalma: «szt. László a kúnokon Nagy-Boldogasszony segédelmével győzedelmeskedvén, annak oltárára hála adójául ajándékot függeszt, a vitézek között a martalékokat elosztja.»

A játék helye már az első felvonásban is több ízben változott. A második és harmadik «kimenetel» Ákos, a kún vezér táborában játszódik, míg a negyedik jelenettől kezdve a felvonás végéig az egyes jelenetek a magyarok táborában folynak le.

Minden felvonás végén előlépett a «chorus» (kar) és elmondta, hogy mire tanít az előadott darab lejátszott része. Ilyenkor képletes alakokat használtak és azért említi az első felvonás utáni «chorus», hogy a furiáktól felingerelt «Pogányság» (a kúnok) hevesen támadja a «Vitézség»-et, de mert ez a «Vallás»-hoz simúl (szt. László) a dicsőség az ő részén van.

A második felvonás tartalmát a program szerint a «chorus» a következőképp fejezi ki: «Míg a dicsőség trónján tapsoló «Vitézség»-et a dühöngő «Pogányság» le akarja taszítani, a «Vallás»-tól kapott seb következtében meghal.» E felvonásban is azt bizonyítja a darab tartalma, hogy a vallásba vetett hit megsegíti a bátrakat.

A harmadik felvonás végén «chorus» helyett «epilogus» (befejezés) van és ebben a «Vallás» és «Vitézség» a kivívott győzelemhez egymásnak kölcsönösen szerencsét kívánnak.

A program végén fel vannak sorolva a szereplők nevei. A közreműködők között több még ma is tekintélyes család (Bohus, Beliczay, Buday, Bozolay, Pongrácz) tanuló ifjait találjuk. A színdarab szereplőinek nevei:

Szt. László, a magyarok királya.
Az esztergomi érsek.
A kalocsai érsek.
A nádor.
A kancellár.
Nyolcz főúr.
László király apródjai.
Ákos, a kún király.
Bálványt imádó papok.
Jósok.
Ákos főrendei.
Ákos apródjai.
Egy szekeres.

A darabban, mint látjuk, igen sokan vettek részt. Úgyszólván belevonták az egész tanuló ifjúságot.

Ezekon kívül voltak még a színlap szerint énekesek, tánczoló, katonák és kőművesek is.

Az énekesek adták elő a felvonások végén levő «chorus»-okat és ekkor tánczoltak is.

A színdarabot úgy mint az énekeket rendszerint a jezsuita papok írták. Egy «Szt. László» című iskola-dramáról tudjuk, hogy ezt Szeghi Ferencz nagyszombati jezsuita írta. Valószínű, miután e darabokat egyik iskola a másiknak kölcsönözte, hogy a nagyváradi «Szt. László» sem más, mint a nagyszombati címleg ismert darab, legfeljebb a helyi viszonyokhoz mérten változtattak rajta egyet-mást.

Nőszereplő e darabokban csak nagy ritkán fordul elő. «Szt. László»-ban sincs. De ha okvetlenül szükség volt erre, akkor is a tanuló ifjak közül játszotta valamelyik. Az ily előadásokban rendszeren a gimnázium ötödik és hatodik osztályának tanulói játszották a főbb szerepeket, a többi osztályok tanulói pedig segédkeztek.

Jezsuiták iskolai színelőadásait utóbb a pálosok és kegyesrendiek (piaristák) is követték, sőt a kegyesrendiek közül többen oly színdarabokat is írtak, mint pl. Dugonics András, Sinay Kristóf, melyek a világi színpadokon is előadattak a Kelemen László által alakított első magyar színtársulat által.

Naményi Lajos.

Az ősmagyarok írásáról.

Az utóbbi időben tudósok és nem tudósok gyakorta emlegették s emlegetik azt az írást, melyet őseink állítólag használtak. Rendszeren *rovás-írás*-nak szokták nevezni. Erre vonatkozólag legutóbb Herman Ottó, a kitűnő tudós tartott felolvasást, ki a magyarok ősfoglalkozásának legalaposabb búvárlója.

Igen tanulságosnak tartjuk, ha az ő felolvasását az alábbiakban röviden ismertetjük.

Az ember fejlődése menetében előbb ismerte meg a számot, helyesebben számlálást, mint a betűt, vagyis olvasást. Az «enyém» és a «tied» hatalmas rúgó volt arra, hogy a számvitel már a művelődés legalsóbb fokain is fejlődésnek induljon. A kéz öt ujja, a két kéz tíz ujja, a kéz és láb húsz ujja önkénynt kínálkozott arra, hogy a számrendszernek alapja legyen.

Bizonyosnak vehető, hogy a magyarság számrendszere is a félkéz öt újján alapul. És ennek az öt újjának alakulata egyszersmind alapja a magyar *számrovás* jegyeinek is.

Még ma is kimutatható, hogy a magyarságnak,

élete minden viszonylatában, a *számrovás* volt az elszámolás formája, mely a fejlődés igen magas fokát érte el és megmaradt akkor is, a mikor az írás és olvasás már tért foglalt s az arabs számokkal való számvetés már igen magasra fejlődött.

Még a múlt század első felében is a nyilván tartás és elszámolás a gazdaságban, a közforgalomban, de még országos ügyek alsóbb fokán is, mind farovásokon történt. Volt fejszám-, katonatelek-, adó-, töke-, kamat-rovás; volt csiszár-, kupez-, kalmár-, hús-, koresma-rovás; volt pásztorrovás egész rendszert alkotva, nemcsak a lábasjóság neme, hanem állapota szerint is; volt tőkés-, számado-, olvasó- és dögrovás; uradalmakban majeros-, zsellér-, jobbágy-, cseléd-stb. stb. rovás.

A rovásjegyek a magyarságnál egytől százig tartanak; az ötvenes és százaz számnak külön jegye van, az ezres tíz százazban van kimutatva. A jegyek némileg ingadoznak és nagyjában hasonlítanak a római számokhoz, de a rovásírás jegyeihez is.

Fejlődése magaslatát a rovás az adózásban és a pásztorok nyilvántartásában érte el. A legfejlettebb adórovás négyzetletű lécz, a melyre a bíró, a jegyző kivetése szerint, a község legkülönbözőbb házán kezdve, házról-házra menve, kiróttá az egyik oldalra a kivetett forintokat, a másik oldalra a hatosokat és krajczárokat, illetőleg garasokat; a harmadik oldal a lerovott forintokat, a negyedik a lerovott hatosokat, krajczárokat, illetőleg garasokat mutatta ki megfelelő jegyekkel.

A házakat a rováson vastagabb kirovás választotta el egymástól, ha át kellett menni az utcán, ezt a rováson üres köz jelezte, így az árkot és a teret is. Nevek nem szerepeltek, csupán a pap kapott keresztjegyet. E főrovás mellett minden ház kapott egy hasított rovásfélét, a melyre tartozása és lerovása jegyeztetett késsel; de ennek a nyugtázó rovásnak a fele a bírónál maradt. Ha minden le volt róva, a bíró a jegyzővel egyetértve, keresztbevágta a ki- és lerovásokat. Az természetes, hogy sok függött a bíró helyismereti tájékozottságától és jó emlékezőtehetségétől is. Ez a rendszer a hegyifalvak oláhságánál, az egyházi és községi adó terén *még most is él*.

Még ennél is fejlettebb, mert lonyolódottabb volt és él a rovás a pásztorországban, hol nagyszámú a gulya, a nyáj, sok a tulajdonos és sokféle a szolgálmány. Ezt mind rovott jegyekkel ki kell mutatni.

A juhász számadórovásán például a gazdák úgy következnek egymásután, mint a házak az adórováson, úgy is vannak elválasztva s a rovás oldalaira rá van vezetve a juhok létszáma és egyéb kategória, mint kosok, toklyók, ürök, bárányok; majd a szolgálmányok a juhász részéről, mint sajt, orda; majd a szolgálmányok a gazdák részéről, mint liszt, só, bocskorpénz stb.

A pásztor szigorúan megtartja a kategóriák

† JOZSEF FŐHERCEG IFJÚKORI ARCKÉPE.

sorrendjét, egymásutánját, ezeket bevágásokkal, illetőleg pontokkal elválasztja, a melyik kategória hiányzik, ezt is ponttal jelzi és ez a szigorú egymásután teszi lehetővé, hogy a pásztor a rovásjegyeket megfelelő *szavakkal* leolvashatja. Ez az, a mi a művelt, figyelő emberre is *azzal a benyomással* van, mintha a pásztor *valami rovott betűkből való szöveget olvasna le*.

Az Alföld nagy, sokszor ezrekre rúgó gulyáinál is ez az eljárás divik és az összefoglaló számado rovás mellett megvannak a hasított tőkerovások, mint ellenőrzők a pásztor, gazda és a számado-rovás között.

Itt értük el a pontot, a melyen a számrovást a szövegrovással viszonyíthatjuk.

Régi krónikásaink sokszorosan úgy jártak a pásztorrovásokkal, mint manapság is az az úriember, a ki előtt a pásztor a számrovást *leolvasa*: azt *hitték és hiszik*, hogy *betűkből* alkotott szöveget olvas.

Mint tudjuk, Szabó Károly volt az, a ki az úgynevezett hún-székely írásról elsőnek, széles forrás-tanulmányok alapján írt, kezdi pedig a XIII-ik században *Kézai Simon* mester adatával, ki ezt írta: «Ezek a székelyek a húnok maradványai, az oláhokkal együtt a határszéli hegyek közt kaptak osztályrészt, a honnan az oláhokkal összeleplegyedve, mint mondják, *azok betűit használják.*»

Szabó maga is ingadozik; de végül mégis elfogadja, hogy a székelyek az oláhtól vették át az írást, így az olvasást is. Ez azonban teljes lehetetlen és csak az fogadhatja el, a ki nem tudja, hogy a *szám- és betűrovás két különböző dolog* és hogy az oláhság zöme még ma sem tud olvasni és írni; mi lehetett tehát a XIII-ik században?!

A dolog nyitja nyilván az, hogy az oláh, mint vándor hegyi pásztor, a székelyek közé jutott, ezekkel, mint megtelepedett gazdákkal viszonyba lépett, juhaikat legeltetésre átvette és *számrováson számolt el, akárcsak ma is*; de szám- és nem betűrovással ám! Hogy pedig még e számrovást sem vette át a székely az oláhtól, azt tisztán az bizonyítja, hogy az oláhnak a rovásra nincsen saját szava, hanem átvette a székelytől, illetőleg magyartól a föltétlenül magyar szót és mondja: *roboas*=rovás, mely szónak magyar volta kétségtelen.

Ez eddig van.

A híres *Bonfinius* a XV-ik században azt mondja: «A székelyeknek scythiai betűik vannak, melyeket nem papirosra írnak, hanem *igen rövid fűcskára rónak, kevés jeggyel sok értelmet egybefoglalnak.*» Tiszta dolog, hogy ez is számrovásra vonatkozik, mert ez az a *rövid fűcska*, melyre, mint láttuk, kevés jegyet róva, sok értelmet lehet egybefoglalni.

És ismét egy példa: *Oláh Miklós* esztergomi érsek a XVI-ik században ezt írja: «A székelyek lelkök gondolatjainak és akaratjoknak kifejezésére, papiros és tinta, vagy más nyelvek betűinek használatán kívül, fapálczácskára némi jeggyeket rónak, melyek közöttük valamit jelentenek s az így rótt pálczákat barátjaikhoz és szomszédjaikhoz ízenet és levél gyanánt használják.»

Ez is számrovásra vonatkozott, mely még akkor is divott, mikor a magyarság már latin betűvel írva, papírost és tintát is használt. Divott öregeink háztartásában, adás-vevésében az írás mellett és helyett is, akár ma a szállító-levél.

Ez tehát a rovásnak és írásnak különállását, de azt is mutatja, hogy mindkettő a számadásban bizonyító erővel bírt.

Végül pedig ezt írja *Verancsics* érsek, szintén a XVI-ik században, a székelyekről: «A székelyek betűk gyanánt bizonyos jeggyeket metszenek, koczkaalakra — négyszögletű, faragott botokra és a sort, mint a zsidók, egyiptomiak és törökök, jobbról balra viszik, egy, legfőlebb két ilyen sor némi pontok hozzáadásával a jegyek számához képest igen sok értelmet ad.»

Ime, a faragott számadó botrovásnak és a hasított ellenőrző számrovásnak valóban klasszikus leírása, ezek is jobbról balra vágatnak; az a *legfőlebb* két sor pedig világosan a kettéhasított rovás két felére vonatkozik.

Én ezzel nem azt mondom, hogy a magyarságnak vagy székelységnek ősrása nincsen, hanem azt, hogy a kutatás eddig az 1501 előtti időre nézve téves nyomokon haladt.

Az én legjobb tudásom szerint eddig is az egyetlen biztos adat a csik-szent-miklósi fölirat, mely, ha Szabó Károly olvasása helyes, 1501-ben kelt; ki kell tehát pótolnunk azt az időközt, mely ettől az évtől a honfoglalásig vagy tovább kalauzol *vissza*, ki kell töltenünk különösen a Székelyföldnek új, alapos átkutatásával.

Nem gyorsvonaton és fiakkereken, hanem betelepelve, a legkisebb részletig, faluról-falura, tanyáról-tanyára, pinczétől-padlásig: olyan tárgyak után járva, a melyekről, mint a székely pásztorpondusról, szinte leri az ősiség el a kőkorszakig!

Ezzel a kutatással tartozunk nemcsak a tudomány egyetemének, hanem önmagunknak is.

A KÉT KIP-TESTVÉR. 23

Írta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád.

Hawkins úr csüggedten ment haza. Május 25-ikén kellemes meglepetés érte: Zieger úr látogatta meg a feleségével.

Zieger úr úton volt, mikor a két Kip-testvér megszökött s így még semmit sem tudott a dologról. Mikor meghallotta, ő is nagyon megdöbben.

— Ez igazán lesújt! — mondta a fejét csóválva. — Én magam sohasem akartam azt hinni, hogy ők a gyilkosok... de most?!...

— Most sem szabad ezt hinnie, — felelte Hawkins úr komolyan. — Nekem szilárd hitem, hogy ártatlanok.

Zieger úr kissé elgondolkozott s aztán így szólt:

— Nem tudom, mit feleljek... Annyi bizonyos, hogy a bennszülöttek ártatlanok... Se Hamburg úr, se én nem találtunk a legcsekélyebb nyomra se, a mely azt bizonyítaná, hogy a bennszülötteknek részük volt ebben a szörnyű gyilkosságban.

— Ebben igaza van, — hagyta helyben Hawkins úr. — Nem is bennszülöttek gyilkolták meg, hanem...

És elmondta gyanúját, fölvevéseit, hogy Gibson kapitányt Flig Balt és Vin Mod gyilkolták meg, s ők csempeztek be a lopott piasztereket és a maláji tört a két testvér podgyásza közé.

— Csak az a baj, — tette hozzá a fejét csóválva, — hogy Flig Baltnak és Vin Modnak nyomuk veszett. Senki se tudja, mi lett belőlük, mióta Hobart-Townból eltávoztak.

— De én tudom! — felelte Zieger úr.

— Nos, hol vannak hát?...

— Három hónappal ez előtt Port-Praslinban voltak s elszegődtek a *Kaiser* nevű német három-árbócos hajóra, mely két héttel később elvitorlázott.

— S aztán?...

— Aztán nem hallottam többé a hajóról...

— Akkor bizonyos, hogy a gazemberek elfoglalták és valahol kalózkodnak vele! — sóhajtott Hawkins úr csüggedten.

Elmúlt három hét, s ekkor megjött a hír Hobart-Townba, hogy az *Illinois* gőzös kikötött San-Franciscóban, a hol a féniek politikai szövetsége nagy ünnepélyvel és diadallal fogadta Mac Carthy, O'Brient és Farnhamot, szent ügyüknek e három vértanúját, a kik megszabadultak az angolok zsarnokságától.

Ugyanakkor azt is hírül hozta a táviró, hogy a két Kip-testvérnek nyoma veszett, s mikor az amerikai rendőrség keresni kezdte őket az angol kormány sürgetésére, már sehol sem találták őket.

E hírre Hawkins úr végképp lemondott arról, hogy a két testvér porének újra fölvetését sürgesse. Mire való is lett volna ez, — miután azok, a kiknek a becsületét és ártatlanságát kereste, önmaguk itélték el magukat a közvélemény szemében, midőn megszöktek a büntetés és az esetleges rehabilitáció elől?...

Ámde hat héttel később, július 25-ikén, az a hír terjedt el a városban, hogy a két Kip-testvér

visszajött Hobart-Townba és — önként jelentkezett fogságra a királyi ügyésznél!

XV.

Az ártatlanság kiderül.

A szinte hihetetlen hír kezdetben légből kapott koholmánynak tetszett, de a részletek csakhamar egész teljességében megerősítették. A Kip-

— APÁM GYILKOSAI!...

testvérek San-Franciscóból jöttek a *Standard* gőzös födelzetén, s mihelyt megérkeztek a kikötőbe, azonnal a királyi ügyészhez siettek és följelentették magukat.

Ez a dolog kétségtelenné tette, hogy ártatlanok. Mert miért is jöttek volna vissza, ha bűnösök?... Hiszen, ha nem remélték, hogy büntetlenségük kiderül, valósággal örültség volt visszatérniök a fegyházba, mikor tudták, hogy éltük fogytáig ott kell szenvedniök!

A közvélemény egyszerre megváltozott és az egész város hangosan követelte a két testvér porének újra fölvetését... Igen ám: de mily

alapon?... A törvény határozottan megszbaja, hogy a pörök újra fölvételének csak akkor lehet helye, ha fontos bizonyítékok merülnek föl arra, hogy a marasztaló ítélet igazságtalan, illetőleg bírói tévedés volt.

Ilyen bizonyítékok pedig nem voltak.

Hawkins úr, mihelyt a két testvér visszaérkezésének hírére megtudta, azonnal a királyi ügyészhez sietett és engedelmet kért tőle, hogy a foglyokkal beszélhessen. Természetesen rögtön bebocsátották, s ott tudta meg részletesen, hogy mi történt a két testvérrel.

Kip Károly elmondta, hogy ők nem akartak megszökni. Igaz, hogy elősegítették a két ir me nekülését, de nekik eszük ágában se volt, hogy velük tartanak. Erőszakkal hurcolták el őket, halálból a tett szívességéért... Ők azonban, mihelyt San-Franciscóba értek, azonnal elváltak az ilyektől s első gondjuk volt bajót keresni, a melyen visszatérhessenek Hobart-Townba. Így váltottak jegyet a *Standardra*, s mihelyt ez a gőzös horgonyt vetett a kikötőben, azonnal jelentkeztek fogságuk tovább folytatására...

— Uram, — tette hozzá Péter: — ön már régen tudja, hogy nem mi vagyunk a gyilkosok. De azt akartuk, hogy ország-világ tudja meg ezt: — azért jöttünk vissza önként, jó szán- tunkból a börtönbe.

Hawkins úr alig tudott szólni nagy fölindulá- sában:

— Úgy van, uraim, — mondta aztán: — én tudom, hogy önök ártatlanok, s hiszem, hogy nem sokára ország-világ szintén bizonyos lesz ebben... Egyelőre engedjék meg barátaim, hogy megszoríthassam a kezüket, tiszteltem és őszinte barátságom jeléül...

A két testvér könyekre fakadt és halás szere- tettel szoritott kezét Hawkins úrral.

E találkozás után Hawkins úr egyenesen Nat Gibsonhoz sietett. A fiatal ember, bár szintén tudott már a két Kip-testvér visszatértéről, hal- lani sem akart róluk. Még mindig szentül hitte, hogy ők gyilkolták meg apját, s a fájdalom vak elkeseredésében heves szavakkal tett szemrehá- nyást Hawkins úrnak, hogy miért pártolja őket annyira, mikor a vizsgálatból és a végtárgyaláson határozottan kiderült, hogy ők a gyilkosok?...

Hasztalan volt Hawkins úrnak minden igyek- kése: Nat Gibson makaasságán nem diadal- maskodhatott. A fiatal ember szívében annyira meggyökerezett már a bizonyosság a két testvér bűnösege felől, hogy ártatlanságukról csak az igazi gyilkosok kézrekerítése győzhette volna meg.

De hol voltak, és mindenek előtt: — kik vol- tak az igazi gyilkosok? Hawkins úr leverten tá- vozott Nat Gibsontól és egyenesen a kormány- zóhoz ment. Sokáig beszélgetett vele a két test- vér esetéről, s a kormányzó, Hawkins úr kéré- sére beleegyezett, hogy elrendeli a pót-vizsgálá- tot a Gibson kapitány meggyilkoltatásának ügyében; a két Kip-testvér pörének újra fölvé-

télét azért nem rendelhette el, mert ehhez hiá- nyoztak a törvénytől előírt új bizonyítékok.

A vizsgálóbíró tehát újra kezdte a nyomozást és kihallgatta a két testvért: — de eredmény nem mutatkozott. Kihallgatták annak a fogadó- nak a tulajdonosát is, a hol Vin Mod és társai laktak: s ez a fogadós megesküdtött rá, — a mint hogy igaz is volt, — hogy Vin Mod és Len Cannon, meg a többi gyanús matrózok mind ná'a laktak s állandóan ott is dorbézoltak egész addig a napig, míg csak a két Kip test- vért le nem tartóztatták. Az egyetlen gyanús körülmény, a mi ellenük szólt, az volt, hogy sokat költöttek: — de ezt nem lehetett fontos és per- döntő bizonyítéknak tekinteni. Hawkins úr ugyan meg volt győződve, hogy a gazemberek a Gibson kapitánytól rablott pénzből tivornyáz- tak, de bebizonyítani nem tudta a dolgot, a leg- főképpen azért nem, mert Vin Modnak és társai- nak teljesen nyomuk veszett, mióta a *Kaiser* nevű német hajón elvitorláztak.

Egy hónap múlt el az új vizsgálat megkez- dése óta, s a két testvér reményei egyre fogy- tak... Minek is jöttek vissza Amerikából, s minek álltak újra a törvényszék elé, mely egyszer már elítélte őket, noha ártatlanok voltak?...

— És talán másodszor is elítél! — sóhajtott föl Kip Károly keserűen.

— Bátorság, Károly, bátorság! — biztatta őt Péter. — Bizzunk az Isten és ügyünk igazsá- gosságában!

De nem sok reményük és okuk lehetett a bi- zalomra. A vizsgálóbíró, látván az új nyomozás sikertelenségét, már-már azon volt, hogy ismét bezárja a vizsgálatot s átadja az egész percso- mót az ügyésznek indítvány-tétel végett, mikor egyszerre csak különös dolog történt.

Zieger úr, a ki ismét átrándult Port-Praslin- ből, azzal a kéréssel fordult Hawkins úrhoz, hogy adjon neki egy arcképet Gibson kapitány- tól, a melyet föl akar akasztani dolgozó-szobá- jában.

Emlékezzünk, hogy a végzetes gyilkosság után maga Hawkins úr készített fényképet, még pe- dig igen nagy gonddal, a szerenesétlen kapi- tányról: s arra is emlékezzünk, hogy a fény- kép-fölvételkor Gibson kapitány szemei nyitva voltak, mintha csak élt volna...

Ez a kép, melyet a halál kezének érintése csodálatosan nyugodttá tett, legjobb képe volt a boldogult kapitánynak, s Hawkins úr elhatá- rozta, hogy megnagyobbíttatja ezt a képet Zie- ger úr számára. Elővette hát a kép negativ- lemezét s mivel neki magának is voltak kitűnő nagyító készülékei, augusztus 27-ikén hozzá fo- gott a kép elkészítéséhez.

Nagy gonddal végezte a dolgát, s mivel az idő kedvező volt, pár perc alatt megcsinálta az új fölvételt, mely a boldogult Gibson kapitány arczát a természetes nagyságnál valamivel na- gyobb méreteken mutatta. Aztán előhívta a képet, rászögezte egy festő-állványra és dél-

utánra meghívta magához Nat Gibsont meg Zie- ger urat.

Lehetetlen leírni a nagy fölindulást, mely Nat Gibsont elfogta, midőn apjának arczát meg- pillantotta... Oh, ez volt ő: az áldott, jó szívű, derék kapitány, a kit mindenki szeretett, a ki csak ismerte!... A megszólalásig hü kép volt ez: — csak a szemei voltak nagyobbak... mintha a gyilkosság pillanatában jobban kitá- gultak volna, hogy lássák a reá törő orgyilk- sokat...

Nat Gibson zokogva állt meg a kép előtt és sokáig nézve, mély fájdalommal...

Aztán letörölte könnyeit, oda lépett hozzá, hogy megcsókolja a homlokát...

Lassan közel hajolt a képhez... majd hirtelen megállt... még közelebb hajolt... halálsáppadt lett... nagyot sikoltott és hátra tántorodott...

Hawkins úr és Zieger úr megdöbbenve néz- tek rá.

— Mi történt?...

Talán a fájdalom zavarta meg Nat Gibsont s azt se tudja mit eszelepszik?... Vagy látott vala- mit a képen?... de mit?...

Nat Gibson hirtelen fölkapott egy erős na- gyító-üveget, a minőt a képek retouchirozásá- nál használnak a fényképezsek s egész közel tartva az üveget az arcképhez, fuldokló, hörgő hangon kiáltotta:

— Itt vannak!... A gyilkosok!... Apám gyilkosai!... (Vége köv.)

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A budapesti ev. ref. főgimnázium ifjúsága 1903. évi február hó 28-án este az intézet dísztermében «Segély-Egylet» javára Várady Aranka úrhölgy, Kovács Mihály úr, a Népszínház tagja, Krausz G. Ede tanár úr és Kelemen Móríz úr közreműködése mel- lett fényesen sikerült hangversenyt rendezett, mely- ből az intézeti segély-egyletnek is bőven jutott.

Önképzőkori tudósítások. A pécsi áll. főreál- iskola önképzőköré f. hó 1-én tartott gyűlésén bírált- tak: Schmidt VIII. o. t., Pfefferkorn VII. o. t. Sza- valt Veisz Imre VII. o. t. «A vén cigány» Farkas J.-tól. Kísérték: Tolnai Jenő VII. o. t. (hegedű), Hirschfeld Gyula VIII. o. t. (gordonka), Hirschfeld Imre VIII. o. t. (fuvola). — A *Budapesti Kereske- delmi Akadémia* alsó osztályainak köre márczius hó 1-én tartott gyűlésén ezek lettek a tisztviselők: Elnök: Komlós József, alelnök: Halbrohr István, titkár: Fleischl Sándor, jegyzők: Gáti Emil és Spitzer Gábor, ellenőr: Grünberger Tivadar. — A *pápai magy. kir. áll. tanítóképző intézet* február 21-én tar- tott hangversenyt a következő műsorról: Megnyitó zene. Előadta a zenekar. Dal. Előadta az énekkar. Énekelte Bognár S., zongorán kísérte Sipőcz Á. IV. o. t. Szavalt Szabó Gy. IV. o. t. Csatadal. Előadta az énekkar. Melodráma. Szavaltá Tanító Gy., zongorán kísérte Császár E. Takarodó. Előadta a zene- és énekkar. Hangverseny után táncz volt, mely szépen sikerült. A befolyt jövedelem az ifjúsági segélyező- egyesület pénztárát gyarapította.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A Nagy Képes Világtörténet most megjelent fü- zete II. Józsefről szól. A tragikus életű király füstbe ment tervei, derék gondolkodása híven és a történet- író tárgyilagosságával vannak ecsetelve. A haldokló császár még hallhatta a nemzet örömujjongásának hí- réit, melylyel az ő politikai terveinek megsemmisítését fogadta. A császár utolsó éveiről rajzol szép és meleg képet Marczali Henrik kitűnő tudósunk, a *Nagy Képes Világtörténet* most megjelent 179. füzetében. Egy füzet ára 60 fillér, egy köteté díszes félbörkötés- ben 8 frt. Kapható minden hazai könyvkereskedés- ben s részletfizetésre is a kiadóhivatalban: Révai Testvérek irodalmi intézet, Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.

Verne Gyula négy elbeszélését adta ki a *Franklin-Társulat* egy kötetben, az eredeti francia képekkel. Ez elbeszélések mindegyike más és más vil- lágításban mutatja be a mester írói nagy tehetsé- gét. «*Ox doktor teóriája*», melytől a kötet is kapta a nevét, fenekestől fölforgatja egy békés flamand városka nyugalmát, mert a kísérletező tudós oxigén- nel telíti a légkört s ezzel a szertelenségig fokozza a lomha vérű flamandok életműködését. A humoros és vídám történetnek ellentéte a «*Zachariás mester*» középkori legendája, melyben a művészetére büszke genfi óras tragikus végét olvassuk. E drámai erővel megírt fantasztikus történetnek párja a «*Teletés Grönlandban*», mely az örök hó és jég sivatagaira vezet bennünket, a hol egy apa keresi fiát és sok ve- szedelmes kaland, kemény megpróbáltatás után sze- renesesen rá is akad. A «*Dráma a levegőben*» fölötte izgalmas kalandja egy léghajósna, a kinek csónak- jába, az indulás pillanatában fölugrik egy örült s kényszeríteni akarja a léghajóst, hogy a több ezer lányi szédítő magasból vele együtt ugorják le a földre. Az ősz mester ez érdekes kötetét *Zigány Arpad* fordította. Ara füzve 2 K 60 fillér, díszes vászonkötésben 4 K. Kapható minden könyvkeres- kedésben.

A **Claudiusok.** Eckstein Ernőnek világhírű regénye, melyet olvasóink múlt évfolyamunkból jól ismernek, most megjelent könyvalakban is. A regényt lapunk szerkesztője, Gaal Mózes dolgozta át az ifjúság szá- mára. A csinos kiállítású két kötetnek az ára össze- sen 3 K 50 fillér. Melegen ajánljuk új előfizetőink- nek a figyelmébe, mert ez a regény nemcsak rendkí- vül érdekes, hanem mindenekfelett tanulságos is.

Olcsó Könyvtár. E hasznos és népszerű vállalat- ból, melyet *Gyulai Pál* szerkeszt, ismét három érde- kes füzetet kaptunk. Az elsőben (1269/70. sz.) *Nusics Braniszláv*, a jelesebb szerb elbeszélők egyike közül egyszerű, de naivságukkal is megható történeteket «*Egy káplár emlékei*»-ből. A tíz kis elbeszélésben eleven rajzát kapjuk a tábori életnek a szerb-bolgár háborúból (1885) s különösen a második (Isten ma- dárkái) és az ötödik (A sebkötöző helyen) elbeszélés igen sikerült. — A második füzetben (1271/2. sz.) *Hall Caine*, az ünnepelet angol író egyik legdrámaibb novelláját «*Az utolsó gyónás*»-t kapjuk. Egy orvos gyónása, a ki embert ölt, hogy tulajdon gyermekét megmenthesse. A nagy igazsággal és erőteljes, színes nyelven írt történet jórészt Marokkóban játszik s az izgató kalandok, érdekes leírások egész sora tar- kítja a tragikus fordulatokban gazdag elbeszélést. — A harmadik füzetben (1273/4. sz.) *Földes Béla*, egye- temi tanár tizenkétfejezetben ismerteti a «*Szocializ- mus fejlődését napjainkig*», az aránylag szűk keret-

ben is teljes és összefoglaló képet adván a szocializmus egyes elméleteitől és törekvéseiről. Nagyon tanulságosak a füzetnek azok a fejezetei, melyekben Földes tárgyilagos kritikával bonczolgatja és csáfolja az újkori szocializmus apostolainak (St. Simon, Fourier, Lassalle, Marx stb.) utópiáit és tévedéseit, melyeknek során beválthatatlan ígéretek tesznek és keresztülvihetetlen rendszereket állítanak föl. — *Olcso Könyvtár* egy-egy számának ára 20 fillér s a füzetek minden könyvkereskedésben kaphatók.

FEJTÖRŐ.

Algebrai kérdés:

Bizonyos számú vizslának meg fürjnek együttvéve 35 feje és 98 lába van. Hány a vizsla, hány a fürj? (Koloszi Sándor.)

Hiányos négyszög.

e	o
	e
e	
o	z

Férfinév.

Kedves gyümölcs.

Csöndesség ellentéte.

Vigyázni szokott.

(Popovits József.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 márczius 15.

21. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Algebrai kérdés: Az apa 40 éves, a fiú 13 éves. — **Földrajzi kérdés:** Rovuma folyó. — **Történelmi kérdés:** II. Mahmud (1808—1839) Utódja Abdul Medsid. — **Képrejtvény:** Nem mindig mosolyog a szerencse.

Helyesen fejtették meg: Dobránszky Ede, Emmerling László, Matavovszky Andor, Licht Zoltán, Csurgay István, Vass István, Radó István, gr. Esterházy László, Márton Lajos, Hoensch Gusztáv, Alszegey Zsolt, Haasz Aladár, Lipták Lajos, Fodor Miklós, Schleicher Ferencz, Jurenák Géza, Fehér Antal, ifj. Kájerleber János, Csillag László, Faragó Andor, Mattyasovszky Lajos, Frankl Pál, Bloch Ernő, gr. Toldalagi Mihály, Praksz Vilmos, Zakár Jenő, Szűsz Géza, Friedmann Ernő, Benkő Károly, Keresztszeghy Zoltán, Békés László, György Lajos, Oesterreicher Sándor, gr. Wenckheim Erzsébet, Pinkóczy László, Draskóczy Pál, Mayercsák Gyula, Mándy Zoltán, Haszenfratz András, Marzsó fiv., ifj. Fleischl Sándor, Friedrich László, Lechner Egon, Jaczó Andor, Imreh Béla, Szenn Menyhért, Breuer Ernő, Radnai Testvérek, Buding Gyula, Gáti Aladár, Prágyik Flóris, Darvas István, Czinczár Miklós, Eisler Dezső, Szinyei-Merse Zsigmond, Maurer Endre, Deutsch Emil, farkasfalvai Mauchs Jenő, Bezerédj Tóni, Rácz Károly, Holesch Gyula, Róth Imre, Grosz József, Vidor Dezső, Gerő Andor, Basch György, Ordódy László, Ruber József, Gerő István és Béla, Belcsák Aladár, Szemző István, Krausz Marci, Böhm Béla, Bakos Gábor, Patz Ferencz, Ranschburg Béla, b. László József, br. Villani Lajos, Paál Antal, ifj. Deák Sándor, Popper József, Molnár Imre, gr. Bissingen Sándor, Wettin Jenő, Hídeghéthy Miklós, H. Nagy Jenő.

A kitűzött könyvjutalmat (Arany János és Petőfi Sándor levelezése) Friedrich László budapesti előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

B. Z. (Szeged). Azt a rovatot azért voltunk kénytelenek beszüntetni, mert nem tapasztaltunk elég érdeklődést. — **J. G.** Az ünnepély műsora a szerint állapítandó meg, hogy az ének, zene és szavalati számok kellő változatosságban következzenek egymás után. — **Non plus ultra.** Fájdalom, a verséről nem mondhatjuk ezt. — **X+y.** A kézirat beérkezett, de még nem volt időnk rá, hogy elolvassuk. A verses forma nem volt szerencsés választás. — **Vitatkozók.** 1. Annak van igazsága, aki a XVI. századba helyezte. A XVII. században ilyesmire már nem volt szó. 2. A krónika, illetve napló és emlékirat a XVII. és XVIII. században virágzott. Kemény János, Bethlen Miklós, Cserei Mihály, Thököly, II. Rákóczy Ferencz mind irtak. 3. Nem református, hanem katolikus. — **Virágének.** Inkább petrezselyem-nóta s annak is gyöngé. — **Új előfizető.** 1. Az okt.—decemberi számokat 2 K 40 fill. megkaphatja a kiadóhivataltól. 2. A Verne-regény a következő számban befejeződik. «A kegyelemkenyér» eltart márczius végéig. — **P. A.** Rejtvényei nem közölhetők. — **P. F.** (Budapest). Előbbi üzenet önnök is szól. — **R. M.** Nem közölhető. — **D. E.** Úgyes rajz, de még nem való a nyilvánosság elé. — **H. V. J.** Gyöngé. — **III.** Ha kereskedelmibe akar menni, akkor nem kell felvételi vizsgálatot tennie. Mehet azonkívül bányaiskolába, hadapród-iskolába, tengerészeti akadémiába, iparművészeti iskolába, közép-ipariskolába, tanítói pályára, telekkönyvvezetőre stb. stb. — **D. J.** (Ungvár). Ha a szerencse úgy akarja, úgy ismét nyerhet. — **P. F.** (Budapest). Nem közölhető. — **F. E.** (Szendrő). Megjelent. — **Sz. M.** (Zenta). A jövő számban befejeződik. — **K. S.** (Rozsnyó). 1. Ha a kör titkárja nem vállalkozik rá, úgy szívesen megbizzuk őnt. 2. Mindkét munka az Akadémiánál jelent meg. 3. Az algebrai kérdést közöljük. — **H. A.** (Temesvár). 1. Az egész évfolyamhoz készülnek bekötési táblák. 2. Még nem jelent meg. — **C. A.** (Nagyszében). 1. Rejtvényei közölhetők. 2. Válasszon valami jóhangzású magyar nevet. — **Ö. S.** (Budapest). Rejtvénye nem közölhető. — **Gy. A.** (Tápió-Györgye). Irja meg kívánságát, talán teljesíthetjük. A könyvet küldje vissza s jelölje meg azt, melyet óhajt. — **V. J.** (Rimaszombat). Lesz, de hogy hol, azt még nem tudjuk.

«Franklin-Társulat» könyvkiadóhivatalában Budapest IV., Egyetem-utca 4. sz. a. megjelent és kapható:

IFJÚSÁGI OLVASMÁNYOK.

Arany János. Válogatott kisebb költemények a felsőbb osztályok számára. Kötve 1 K 70 f.
— **Első lopás.** A fülemile, A bajusz, A hegedű, A hamis tanu, A tudós macskája és Hatvani (az V—VI. oszt. szám.) Kötve 70 f.
— **Válogatott balladák** (a VI. osztály számára). Kötve 1 K.
— **Kevéháza.** Daliás idők, Szent-László füve (a VI. oszt. számára). Kötve 90 f.
— **Katalin** (a VI. osztály számára). Kötve 80 f.
— **Vojtina levelei öcséséhez.** Vojtina ars poetikája, A sárkány, Irányok, A magyar népdal az irodalom-ban (a VI. oszt. számára). Kötve 90 f.
— **A magyar verselésről.** A nemzeti versidomról, Az asszonánézerlől (a VI. osztály számára). Kötve 80 f.

Almásy János. Magyar közmondások. 2 K. Kötve 2 K 80 f.

Andersen C. H. Képeskönyv képek nélkül. (O. K. 326) 20 f.

Balladák könyve. Arany János arcképével. 2 kötet 2 K 80 f. Kötve 4 K.

Cottin Mme. A szibériai száműzöttek. Francziából fordította György Aladárné 1 K 60 f.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

MÁRCZIUS TIZENÖTÖDIKE.

Meghozza minden esztendő tavaszjúlásával a szabadság napjának ünnepét. És valahányszor elérkezik márczius tizenötödike: felbuzdul a szív, a régi emlékek megelevenednek, elfog minket is a nagy napok sajátságos láza, büszkeség érzése támad a szívünkben. Ennek a nemes büszkeségnek van oka, mert Európa nemzetei közül a miénk volt az egyetlen, a mely vér nélkül teremtetten meg, ha ideig-óráig is, az egyenlőséget és szabadságot.

Minő ádáz vérfürdőt készített a franczia, midőn a trónt felforgatta, a rendi alkotmányt megsemmisítette s minő túlzásokba tévedt a forradalmi eszmék erőszakos megvalósítása! Önkénytelenül fölvetjük a kérdést, hogy mi lehetett ennek az oka s miért sikerült nálunk néhány lelkes költőnek és írónak a szabadság diadális próklamásiája?

A francziák huszonöt millió jobbágya nem volt a szabadságra úgy megérve, mint a magyarok negyedrészt annyi milliója. A magyar nemzet egyik százados jellemvonása, az ázsiai hazából magával hozott s mindig hiven ápoltság: a szabadság szeretete volt. Évszázadokig a nemesesség kiváltsága és feltékenyen őrzött kincse volt; vért áldoztak érte, balúl értelmezték, szabados-ságba és féktelenségbe csapott át, de megvolt mindig. Még a királyi tekintély nagysága sem tudta ezt az érzést kiirtani a nemzetek szívéből. Önmagát táplálta, erősítette, ki-kilobbant, fegyvert adott a nemesek és jobbágyok kezébe a

nemzeti fölkelések véres harczaiban s mint a költő zengi:

«Szabadság, itten hordozák
Véres zászlóidat
S elhunytnak legjobbjaink
A hosszú harc alatt.»

Első tekintetre úgy látszik, mintha a nemzeti küzdelmek csak a nemesi kiváltságokért folytak volna, de valójában az önállóság, tehát az ősi szabadság volt az ok. Ez a seb szakadozott fel, valahányszor fegyvert ragadt a nemzet s mert-hogy a bécsi udvar ezt megérteni, felfogni nem tudta, a magyar nemzetre az udvar idegen tanácsadói rásütötték, hogy *rebellis*, lázadásra hajló természetű.

Nem az volt, mi tudjuk, hanem szabadságszerető. A magyar, az ázsiai puszták szabad gyermeke, nem változott meg a századok átalakító hatása alatt sem. Nyűg volt a békó, ezt le akarta rázni. Jobbágy és nemes ember között ennek a faji közös érzésnek a tekintetében nem volt különbség. Nálunk tehát nem kellett az írónak és tudósoknak teljes száz esztendeig előkészíteni a talajt, felvilágosítani a népet a szabadság és egyenlőség nagy kérdéseiben, a mint ez Franciaországban történt; nálunk nem éleződött ki oly szomorúan az ellentét a nemes urak és a jobbágyok között, mert a szabadság közös éltető elemök volt. Sőt nálunk a szabadság és egyenlőség hirdetői éppen azok voltak, a kiknek a régi rendi